

Աշխարհագրության ուսուցիչների պարտադիր
վերապատրաստման դասընթաց

Հետազոտական աշխատանք

ՀԱՄԱՄՈԼՈՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ

Կատարող՝

*Մելքոնյան Զարուհի,
Երևանի Լ. Շանթի անվան թիվ 4 դպրոց*

Դասախոս՝

Խաչատրյան Աշոտ

Երևան, Լեոյի անվան թիվ 65 ավագ դպրոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
Թեմայի արդիականությունը դպրոցում	5
Գերբնակեցում.....	7
Թերբնակեցում, ծերացող բնակչություն	12
Հիմնախնդրի լուծման հնարավոր ուղիներ	17
Անփոփում	18
Գրականության ցանկ	19

Ներածություն

Համաշխարհային ժողովրդագրական հիմնախնդիրը բազմաշերտ խնդիր է և բուռն բանավեճի ու մտահոգության առարկա քաղաքականություն մշակողների, բնապահպանների և հասարակագետների միջև ամբողջ աշխարհում: Այն ներառում է մի շարք մարտահրավերներ, որոնք արնատավորված են տարբեր երկրների բնակչության դինամիկայի մեջ՝ իրենց չափերով, կազմով և բաշխվածությամբ: Ժողովրդագրությունը մեծ ազդեցություն ունի բնական ռեսուրսների, տնտեսական համակարգերի և սոցիալական կառույցների վրա:

Համաշխարհային ժողովրդագրական հիմնախնդրի առանցքը աշխարհի տարբեր տարածաշրջաններում մարդկային բնակչության անհավասարաչափ բաշխումն է: Որոշ տարածքներ բախվում են **գերբնակեցման** հետևանքների հետ, որտեղ բնակիչների թիվը գերազանցում է շրջակա միջավայրի կրողունակությունը: Սա հաճախ բնութագրվում է որակյալ առողջապահության, կրթության և կենսապայմանների ապահովման անբավարար ռեսուրսներով, ինչը հանգեցնում է աղքատության, հիվանդությունների և շրջակա միջավայրի դեգրադացիայի: Շատ զարգացող երկրների քաղաքները այս մարտահրավերի խորհրդանիշն են, որտեղ արագ ուրբանիզացիան և բնակչության աճը գերազանցել են ենթակառուցվածքների և ծառայությունների զարգացումը:

Թերբնակեցումը (դեպոպուլացիա կամ բնակչության կրճատում) հրատապ խնդիր է այլ տարածաշրջաններում, հատկապես մի քանի զարգացած երկրներում: Այս երևույթը նշանավորվում է ծնելիության մակարդակի նվազմամբ. այն հանգեցնում է բնակչության թվի կրճատման, ինչն էլ աստիճանաբար դառնում է չափազանց քիչ գոյություն ունեցող տնտեսական և սոցիալական կառույցներին աջակցելու համար: Բնակչության անբավարարությունը հաճախ հանգեցնում է աշխատուժի պակասի, տնտեսական արտադրողականության անկման և նորարարության ու զարգացման հնարավոր լճացման: Հետևանքները տարածվում են նաև սոցիալական հարթության վրա՝ ազդելով համայնքի կենսունակության և ծառայությունների մատուցման վրա, հատկապես գյուղական և հեռավոր վայրերում:

Բնակչության ծերացումը գլոբալ ժողովրդագրական հիմնախնդրի ևս մեկ կարևոր կողմ է: Այն հիմնականում կապված է զարգացած պետությունների հետ, բայց գնալով

մտահոգիչ է դառնում նաև զարգացող երկրների համար: Առողջապահության և կենսապայմանների առաջընթացը երկարացրել է կյանքի տևողությունը՝ հանգեցնելով բնակչության տարեցների ավելի մեծ համամասնությանը: Թեև սա վկայում է կյանքի որակի բարելավման մասին, այն նաև ներկայացնում է մարտահրավերներ, ներառյալ առողջապահական ծախսերի ավելացումը, ճնշումները կենսաթոշակային համակարգերի վրա և տարիքի համար հարմար ենթակառուցվածքների և ծառայությունների անհրաժեշտությունը:

Բնակչության վերարտադրությունը, բնական աճը (ծնունդների և մահերի հարաբերակցությունը) ժողովրդագրական ուսումնասիրությունների կարևոր չափանիշ է, էական նշանակություն ունի բնակչության միտումները հասկանալու համար: Գերբնակեցվածության առջև ծառայած շրջաններում ծնելիության մակարդակը հաճախ զգալիորեն գերազանցում է մահացության մակարդակը, ինչը հանգեցնում է բնակչության արագ աճի: Այս աճը խորացնում է ճնշումները ռեսուրսների և ծառայությունների վրա և մարտահրավերներ է ստեղծում կայուն զարգացման համար: Բնակչության թերբնակեցմանը կամ ծերացող բնակչությանը դիմակայող տարածքներում սցենարը հաճախ հակադարձվում է: Ծնելիությունը ցածր է, իսկ որոշ դեպքերում մահացությունը գերազանցում է ծնելիությունը, ինչը հանգեցնում է բնակչության նվազմանը:

Թեմայի արդիականությունը դպրոցում

Համաշխարհային ժողովրդագրական հիմնախնդրի լուծման արդիականությունը դպրոցական ծրագրում և՛ ժամանակին է, և՛ նշանակալի: Դա միայն գիտնականների և քաղաքականություն մշակողների համար նախատեսված թեմա չէ. այն ուղղակի հետևանքներ ունի դեռահասների համար, ովքեր շուտով չափահաս են դառնում: Ահա թե հատկապես ինչ օգուտ են քաղում դպրոցի աշակերտները այս կարևոր թեմայի ուսումնասիրությունից:

1. Ընդլայնված իրազեկում և հեռանկար

Համաշխարհային ժողովրդագրական խնդիրը ավագ դպրոցի աշակերտներին հնարավորություն է տալիս լայնացնել իրենց «ոսպնյակը» և նայել իրենց անմիջական միջավայրից այն կողմ: Այն առաջարկում է նրանց պատկերացումներ կյանքի պայմանների, մարտահրավերների և հնարավորությունների մասին, որոնց բավվում են իրենց հասակակիցներն ամբողջ աշխարհում: Այս իրազեկումը խթանում է գլոբալ քաղաքացիության զգացումը, խրախուսում է կարեկցանքը, հարգանքը մարդկության նկատմամբ:

2. Ուսուցման իրական աշխարհի կիրառություններ

Գերբնակեցման, թերբնակեցման և ծերացող բնակչության մասին սովորելը դասարանի գիտելիքները կապում է իրական աշխարհի սցենարների հետ: Այն թույլ է տալիս սովորողներին տեսնել հասկացությունների անմիջական կիրառումը այնպիսի գիտություններում, ինչպիսիք են աշխարհագրությունը, կենսաբանությունը, տնտեսագիտությունը և հասարակագիտությունը: Տեսական գիտելիքների և իրական աշխարհի խնդիրների միջև այս կապը մեծացնում է ներգրավվածությունը և ուսուցման պահպանումը:

3. Վերլուծական հմտությունների զարգացում

Դպրոցը առանցքային փուլ է, որտեղ աշակերտները սկսում են կատարելագործել իրենց վերլուծական և քննադատական մտածողության հմտությունները: Համաշխարհային ժողովրդագրական խնդրի ուսումնասիրությունը նրանց հնարավորություն է տալիս վերլուծել բարդ խնդիրները, գնահատել ազդեցությունները և դիտարկել հնարավոր լուծումները: Այն օգնում է դաստիարակել տեղեկացված

մտածողների, ովքեր կարող են կշռադատել խնդրի տարբեր կողմերը և մտածել քննադատաբար:

4. Պատրաստում ապագա դերերին

Որպես ապագա ընտրողներ, աշխատողներ և, հնարավոր է, առաջնորդներ, դպրոցի աշակերտները պետք է տեղյակ լինեն ժողովրդագրական մարտահրավերների մասին, որոնք կձևավորեն իրենց ժառանգած աշխարհը: Այս մարտահրավերների ըմբռնումը նրանց պատրաստում է տեղեկացված որոշումներ կայացնելու, խելամտորեն ընտրելու կարիերան և նպաստելու հասարակության առաջընթացին և նորարարությանը:

5. Շրջակա միջավայրի պահպանություն

Բնապահպանական կրթությունը անբաժանելի է դպրոցում, և ժողովրդագրական միտումների ըմբռնումը դրա համար առանցքային է: Աշակերտները սովորում են, թե ինչպես է բնակչության աճը կամ նվազումը ազդում ռեսուրսների օգտագործման, թափոնների կառավարման, պահպանման ջանքերի և կլիմայի փոփոխության վրա: Այն խթանում է շրջակա միջավայրի պահպանման զգացումը և խրախուսում է պատասխանատու վարքագիծը:

6. Քաղաքացիական ներգրավվածություն

Համաշխարհային ժողովրդագրական խնդրի մասին սովորելը քաղաքացիական պարտքի զգացում է ներշնչում: Ուսանողներին խրախուսվում է մտածել, թե ինչպես նրանք կարող են նպաստել այս մարտահրավերների լուծմանը՝ լինի դա համայնքային ծառայության, տեղեկացված քվեարկության կամ հանրային դիսկուրսի միջոցով: Այն սերմանում է ազատության և պատասխանատվության զգացում հասարակության բարեկեցության նկատմամբ:

Ըստ էության, գլոբալ ժողովրդագրական խնդիրը դպրոցի ուսումնական պլանում ներառելը ոչ թե տարբերակ է, այլ անհրաժեշտություն: Այն կամրջում է դասարանային ուսուցման և իրական աշխարհի մարտահրավերների միջև եղած բացը՝ սովորողներին զինելով գիտելիքներով, հմտություններով և կարողունակություններով, որոնք անհրաժեշտ են արագ փոփոխվող աշխարհում նավարկելու համար:

Գերբնակեցում

Ստորև բերված են հինգ վիճակագրական ցուցանիշ, ինչպես նաև բացատրություններ, որոնք բնութագրում են գերբնակեցումը.

1. Բնակչության խտությունը

Չափման միավորը՝ մարդկանց թիվը մեկ քառակուսի կիլոմետրում:

Բացատրությունը՝ բնակչության ավելի մեծ խտությունը ցույց է տալիս, որ ավելի շատ մարդիկ են ապրում որոշակի տարածքում, ինչը կարող է հանգեցնել գերբնակեցման, եթե խտությունը գերազանցում է տարածքի հնարավորությունները՝ ապահովելու համապատասխան ռեսուրսներ և ծառայություններ:

2. Ծնելիություն

Չափման միավորը՝ 1000 մարդու հաշվով կենդանի ծնվածների թիվը տվյալ տարվա ընթացքում (%):

Բացատրություն. Ծնելիության բարձր գործակիցը կարող է հանգեցնել բնակչության արագ աճի, հետևապես՝ գերբնակչության, եթե չհամապատասխանի մահացության համանման մակարդակին կամ մեղմացվի արտագաղթի արդյունքում:

3. Միջին տարիքը

Չափման միավորը՝ տարիքը, որը բաժանում է բնակչությանը երկու թվային հավասար խմբերի, մարդկանց կեսը այս տարիքից փոքր է, իսկ կեսը՝ ավելի մեծ:

Բացատրություն. Ցածր միջին տարիքը կարող է ցույց տալ ավելի երիտասարդ բնակչության՝ բնակչության աճի ավելի բարձր պոտենցիալով, հատկապես, եթե գուցորդվում է ծնելիության բարձր մակարդակի հետ, ինչը հանգեցնում է գերբնակեցման մարտահրավերների:

4. Մարդկային զարգացման ինդեքս (HDI)

Չափման միավորը՝ համակցված ինդեքս, որը չափում է միջին ձեռքբերումը մարդկային զարգացման երեք հիմնական ասպեկտներում՝ առողջություն, կրթություն և եկամուտ:

Բացատրություն. Թեև ավելի բարձր ՄՋԻ-ն ընդհանուր առմամբ դրական է, բնակչության արագ աճը կարող է լարել ռեսուրսներն ու ծառայությունները, ինչը կարող է ժամանակի ընթացքում հանգեցնել գերբնակեցման պատճառով ՄՋԻ-ի նվազմանը:

5. Մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ

Չափման միավորը՝ մեկ անձի հաշվով տնտեսական արդյունք, որը հաշվարկվում է ՀՆԱ-ն երկրի բնակչության վրա բաժանելով:

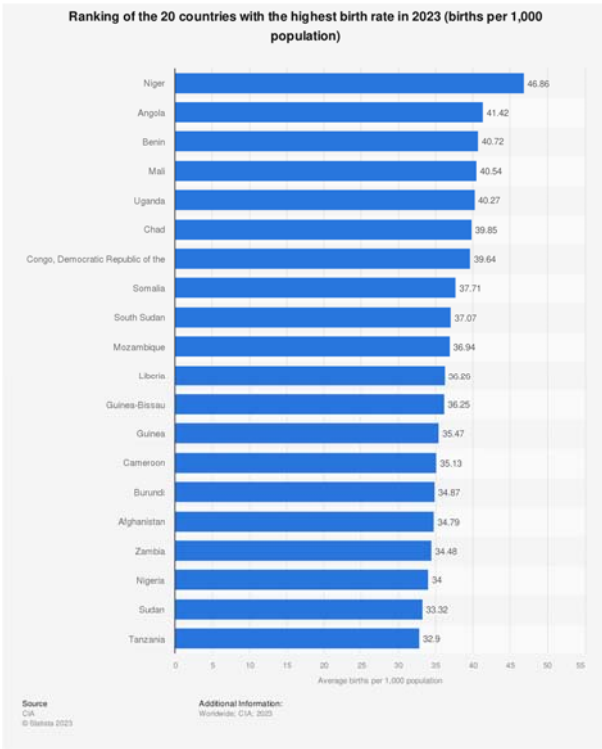
Բացատրություն. Մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ-ի ցածր ցուցանիշը կարող է ցույց տալ, որ տնտեսությունը չի ապահովում իր բնակչության սոցիալական կարիքները, ինչը կարող է հանգեցնել աղքատության, գործազրկության, կրթության և առողջապահության անբավարար հասանելիության, գերբնակեցման հետ կապված այլ սոցիալական խնդիրների:

6. Պտղաբերություն (Fertility rate)

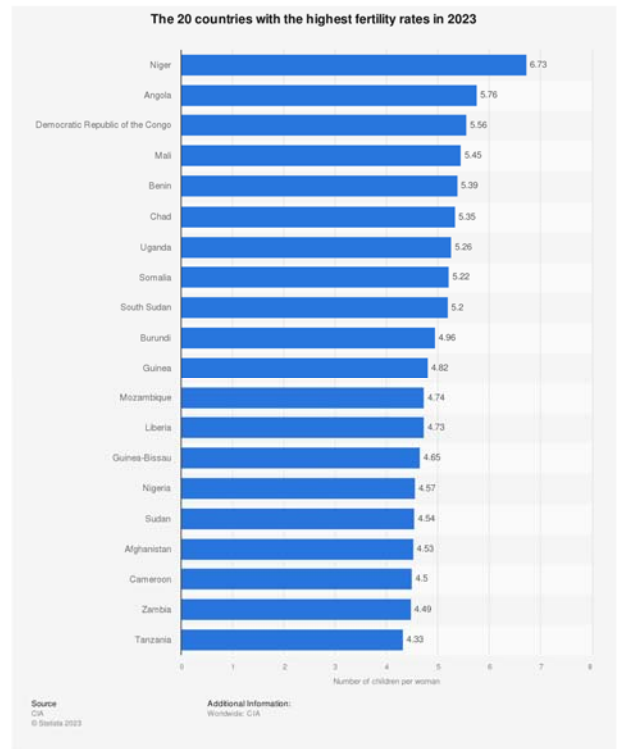
Բացատրություն՝ սահմանվում է որպես երեխաների միջին թիվը, որոնք կծնվեն կնոջից իր կյանքի ընթացքում՝ ենթադրելով, որ պահպանվում է ներկա սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը:

Նկար 1-ում, 2-ում և 3-ում կարող եք տեսնել կապը նշված տերմիններով առանձնացող երկրների մեջ, որոնք բոլորն էլ բախվում են գերբնակեցման խնդրի հետ:

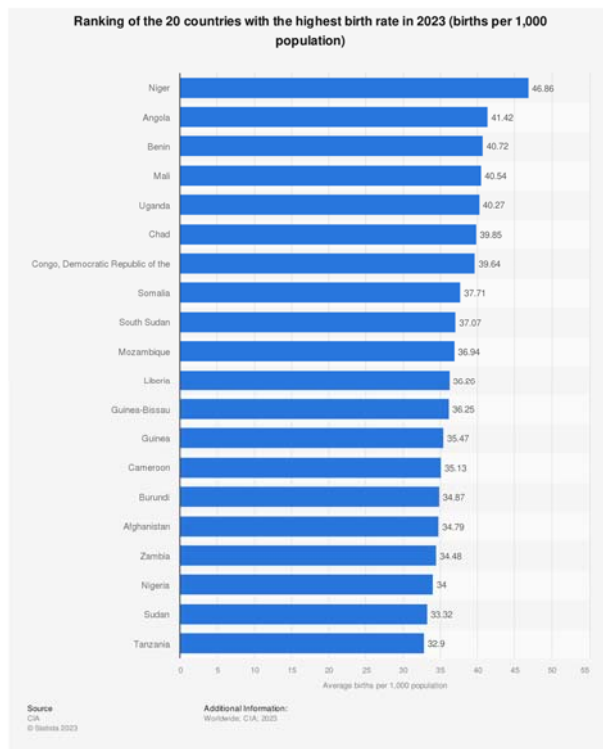
Այս չափիչներից յուրաքանչյուրը արժեքավոր պատկերացումներ է տալիս գերբնակեցման տարբեր ասպեկտների վերաբերյալ: Դրանք կարող են ժամանակի ընթացքում դիտարկվել՝ գնահատելու բնակչության աճի միտումները և դրա ազդեցությունը ռեսուրսների, շրջակա միջավայրի և կյանքի որակի վրա: Այս ցուցանիշները համակցված վերլուծելը կարող է համապարփակ պատկերացում տալ գերբնակեցման խնդրի վերաբերյալ:

Նկար 1. 20 ամենաբարձր ծնելիություն ունեցող երկրները

Նկար 2. 20 ամենաբարձր պտղաբերություն ունեցող երկրները

Նկար 3. 20 ամենացածր մեկ շնչին բաժին ընկնող ՀՆԱ-ի երկրները

Հնդկաստանի գերբնակեցման խնդիրը

Հնդկաստանը իր հսկայական և բազմազան բնակչությամբ բախվում է գերբնակեցման զգալի խնդրի հետ: 2022 թվականի դրությամբ լինելով աշխարհի ամենաբնակեցված երկիրը (1 միլիարդ 410 միլիոն)՝ Հնդկաստանը բախվում է բնակչության բարձր խտության, ռեսուրսների սպառման, շրջակա միջավայրի դեգրադացիայի և սոցիալական և տնտեսական ենթակառուցվածքների լարման հետ կապված մարտահրավերների: Արագ աճող բնակչությունը սրում է ջրի և օդի աղտոտվածության, քաղաքային գերբեռնվածության, անբավարար բնակարանների և ենթակառուցվածքների խնդիրները:

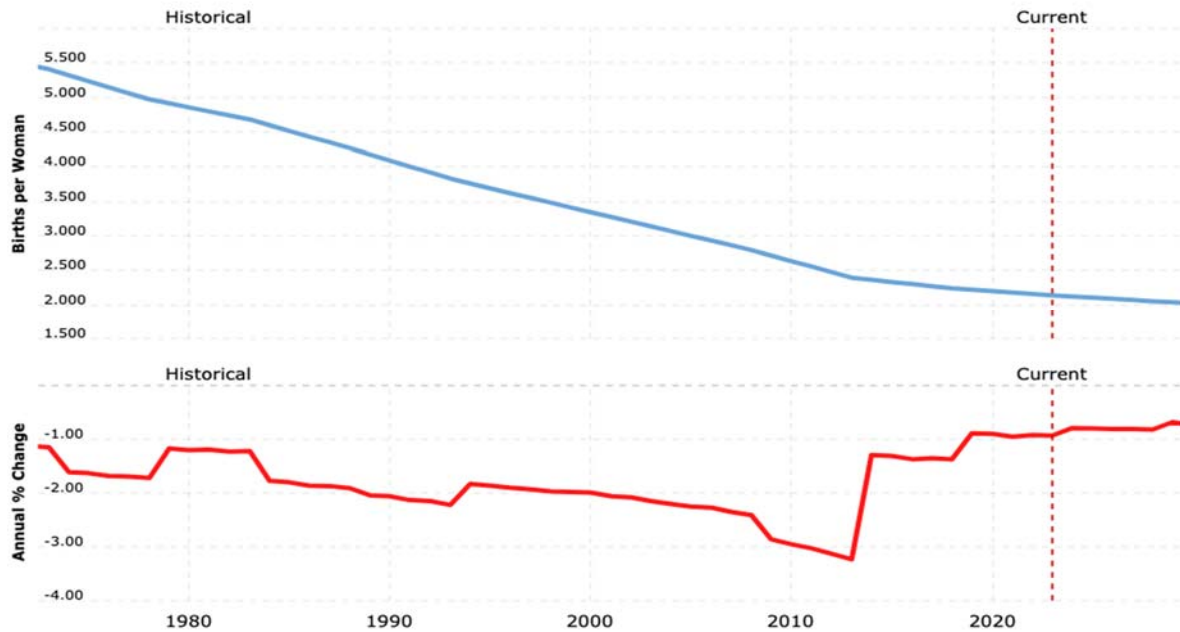
Առողջապահական և կրթական ծառայությունները ևս ճնշման տակ են, և աշխատաշուկան պայքարում է ամեն տարի աշխատուժ մուտք գործող երիտասարդների հոսքը կլանելու համար:

Այս մարտահրավերներին դիմակայելու համար Հնդկաստանի կառավարությունը սահմանել է տարբեր քաղաքականություններ և ծրագրեր, որոնք կենտրոնացած են բնակչության վերահսկողության և ընտանիքի պլանավորման շուրջ: Ընտանիքի բարեկեցության ազգային ծրագիրը, որն իր տեսակի մեջ աշխարհում ամենամեծերից մեկն է, վերարտադրողական առողջության ծառայությունների և ծնունդների միջև տարածման խթանման վրա: Իրազեկման արշավները մեծ նշանակություն են ունեցել ընտանիքի պլանավորման և վերարտադրողական առողջության վերաբերյալ հանրային գիտակցության բարձրացման համար՝ նպատակ ունենալով կրճատել բնակչության աճը: Ավելին, շեշտը դրվել է կանանց կրթության և հզորացման վրա՝ որպես գերբնակչության դեմ պայքարի միջոց: Նախաձեռնությունները, ինչպիսիք են «Փրկեք դստերը, կրթեք դստերը» առանցքային նշանակություն ունեն աղջիկ երեխայի պաշտպանության, կրթության և աշխատանքի ապահովման գործում:

Առողջապահության ոլորտում կարևոր է վերարտադրողական և մանկական առողջության որակյալ ծառայությունների հասանելիության բարձրացումը: Երեխաների մահացության նվազեցմանն ու երեխաների առողջության խթանմանն ուղղված նախաձեռնությունները կենսական նշանակություն ունեն բնակչության աճը հավասարակշռելու համար: Օրենսդրական միջոցառումները, ներառյալ բնակչության վերահսկողության օրինագծերի և քաղաքականությունների վերաբերյալ

առաջարկները, ինչպիսիք են երկու երեխայի նորմերը, եղել են քննարկման առարկա, թեև ազգային մակարդակով չեն իրականացվել՝ էթիկական, սոցիալական և մշակութային մտահոգությունների պատճառով:

Նշված քաղաքականությունը Հնդկաստանին թույլ է տվել նվազեցնել կանաց պտղաբերության ինդեքսը 3,4-ից 2000 թվականի դրությամբ մինչև 2,1՝ 2023 թվականի տվյալներով:

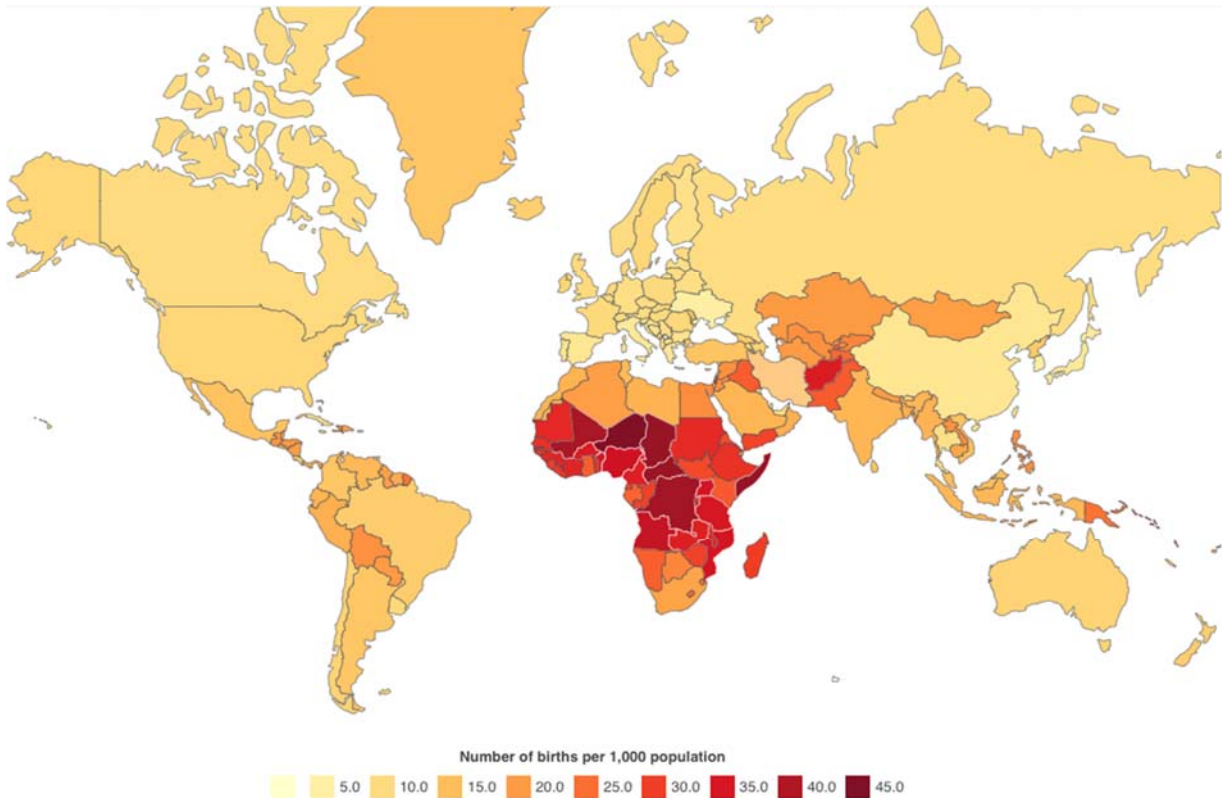

Նկար 4. Հնդկաստանում կանանց միջին պտղաբերությունը 1970-2020 թվականների դրությամբ

Բնակչության աճի, տնտեսական զարգացման և շրջակա միջավայրի կայունության միջև բարդ իրավիճակում Հնդկաստանը ձգտում է ուղի գծել, որն ապահովում է ներառական և կայուն զարգացում իր բազմազան բնակչության համար: Բազմակողմանի մոտեցումը, որը միահյուսում է քաղաքականության բարեփոխումները, կրթությունը, առողջապահական բարելավումները և կանանց հզորացումը կայուն զարգացման հետ, համարվում է կարևոր: Հնդկաստանի ուղին կարող է լավ օրինակ լինել Աֆրիկայի և հարավ-արևելյան Ասիայի այն երկրների համար, որոնք բախվում են գերբնակեցման խնդրին և դերևս չեն կարողանում նվազեցնել բնակչության բնական աճի տեմպերը:

Թերբնակեցում, ծերացող բնակչություն

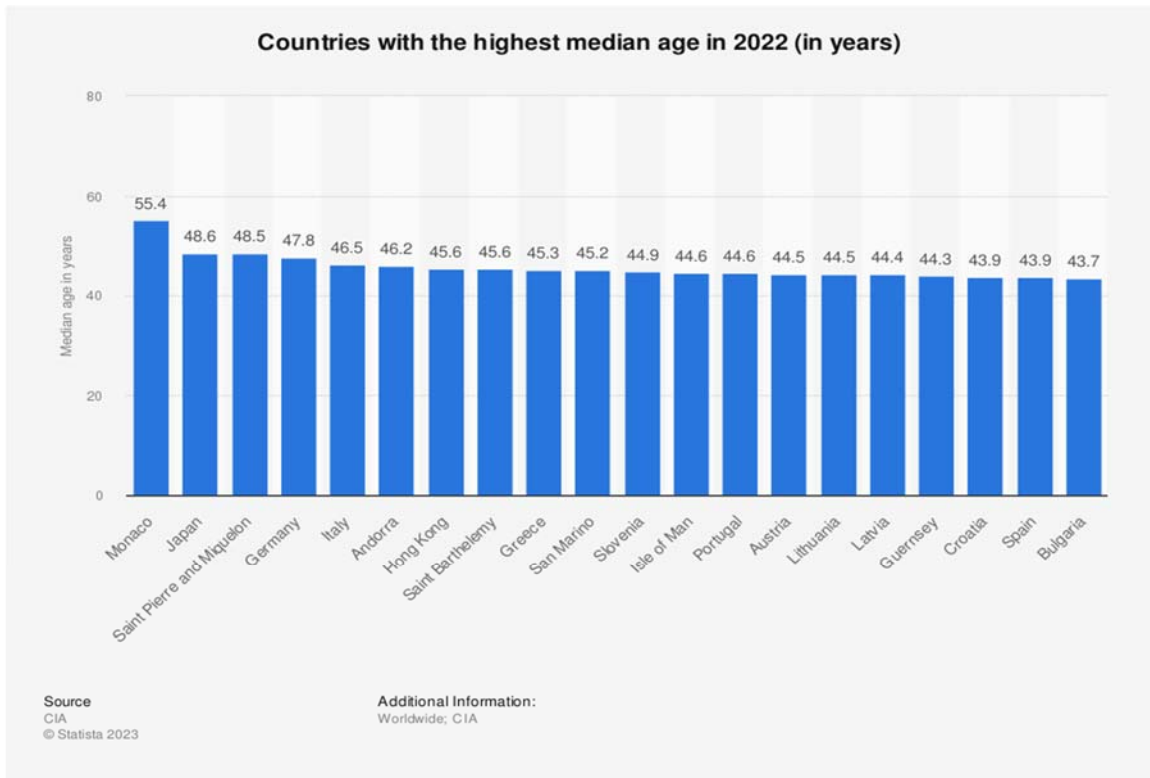
Թերբնակեցումը վերաբերում է մի սցենարի, երբ որևէ երկրի կամ տարածաշրջանի բնակչությունը չափազանց քիչ է իր տնտեսական համակարգին աջակցելու և սոցիալական ծառայությունները պահպանելու համար: Դա տեղի է ունենում, երբ մահացության մակարդակը գերազանցում է ծնելիության մակարդակը կայուն ժամանակահատվածում, կամ կա աշխատունակ տարիքի անձանց զգալի արտագաղթ: Հիմնական ցուցիչներն են ցածր ծնելիությունը (տարեկան մինչև 18 %), մահացությունը (ավելի բարձր, քան ծնելիությունը), և բնակչության ցածր բնական աճը (մոտ է 0-ին կամ բացասական է):

Նկար 5. Միջին ծնելիության ցուցանիշը աշխարհում

Բնակչության ծերացումը վերաբերում է բնակչության մեջ տարեցների համամասնության աճին: Ժողովրդագրական այս միտումը տեղի է ունենում, երբ երկրի կամ տարածաշրջանի բնակչության միջին տարիքը բարձրանում է կյանքի տևողության աճի և/կամ ծնելիության մակարդակի նվազման պատճառով: Այս իրավիճակի մասին կարող են վկայել մի քանի վիճակագրական տվյալներ՝

1. Բնակչության միջին տարիքի բարձրացումը ժամանակի ընթացքում
2. Բնակչության տարիքային կազմում ծերերի համամասնության մեծացումը համեմատած աշխատունակ տարիքային խմբի:
3. Սեռատարիքային բուրգում վերևի մասի ավելի լայն մասնաբաժինը:

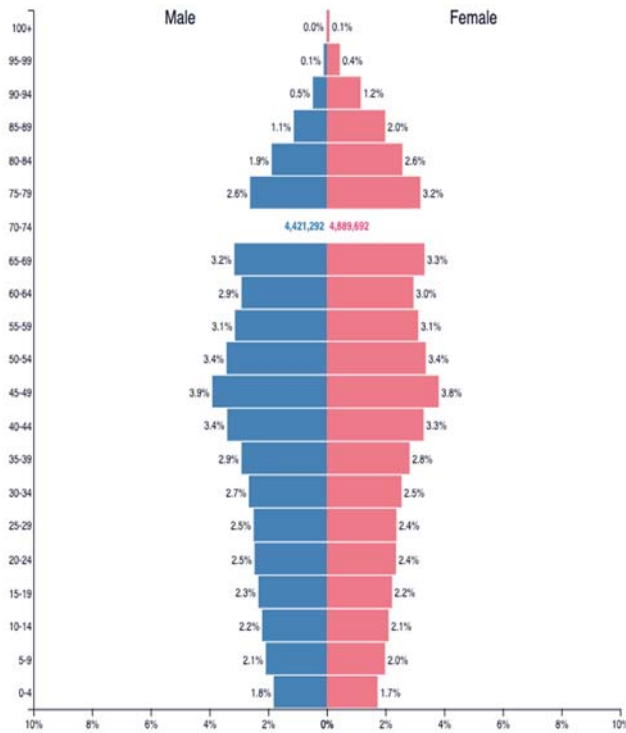

Նկար 6. Ամենաբարձր միջին տարիք ունեցող բնակչությամբ երկրները

Ծերացող բնակչությամբ երկրները մատնանշվում են զարգացած առողջապահական համակարգով, կյանքի միջին տևողության բարձր ցուցանիշով, մեկ շնչին բաժին հասնող ՀՆԱ-ի միջինից բարձր արդյունքով, ինչպես նաև ցածր ծնելիությամբ և պտղաբերությամբ: Այսպիսի երկրները սովորաբար փորձում են խթանել ընտանիքներում շատ երեխաներ ունենալու քաղաքականությունը, ինչպես նաև օգտագործում են բազմաթիվ ներգաղթի ծրագրեր, որպեսզի բավարարեն աշխատաշուկայի պահանջները: Այս իրավիճակը բնորոշ է գրեթե բոլոր զարգացած երկրներին, առավել արտահայտված է Ճապոնիայում և Արևմտյան Եվրոպայի երկրներում:

Japan ▼
2020

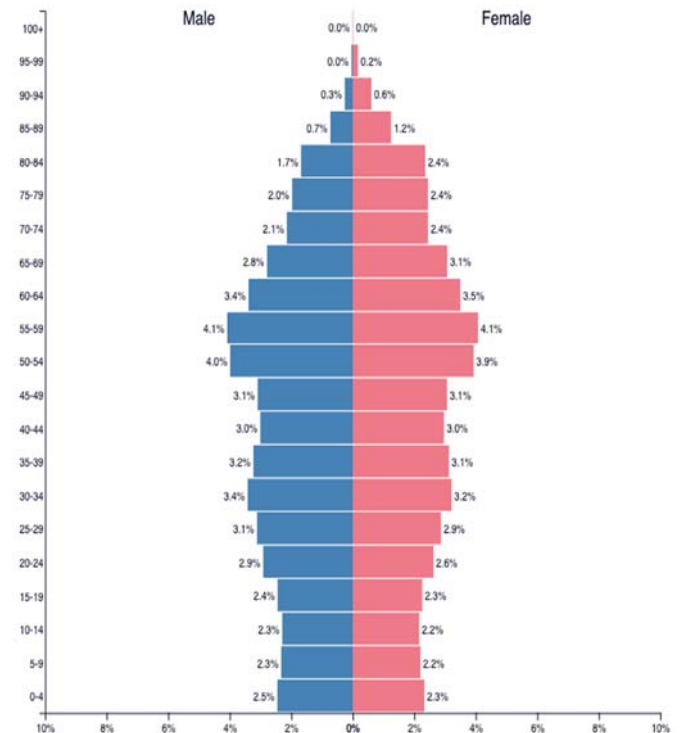
Population: 125,244,760

Նկար 9. Ճապոնիայի սեռատարիքային բուրգը

Germany ▼
2020

Population: 83,328,987

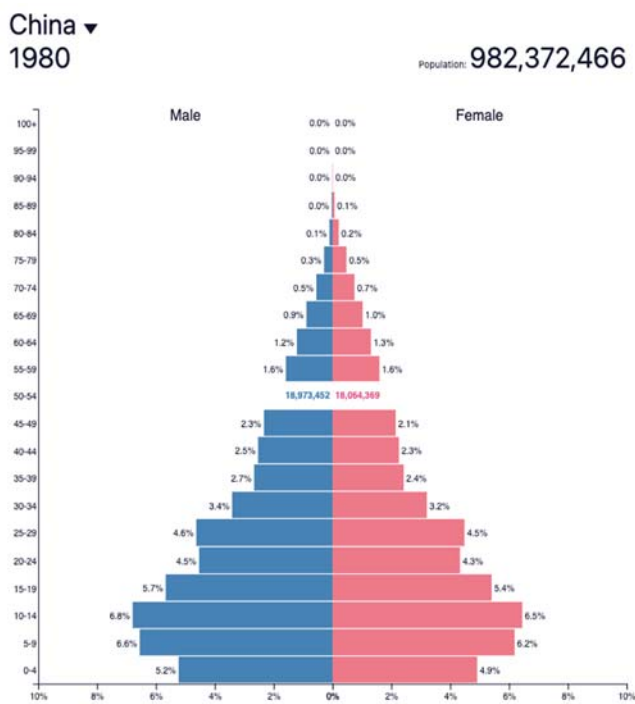

Նկար 8. Գերմանիայի սեռատարիքային բուրգը

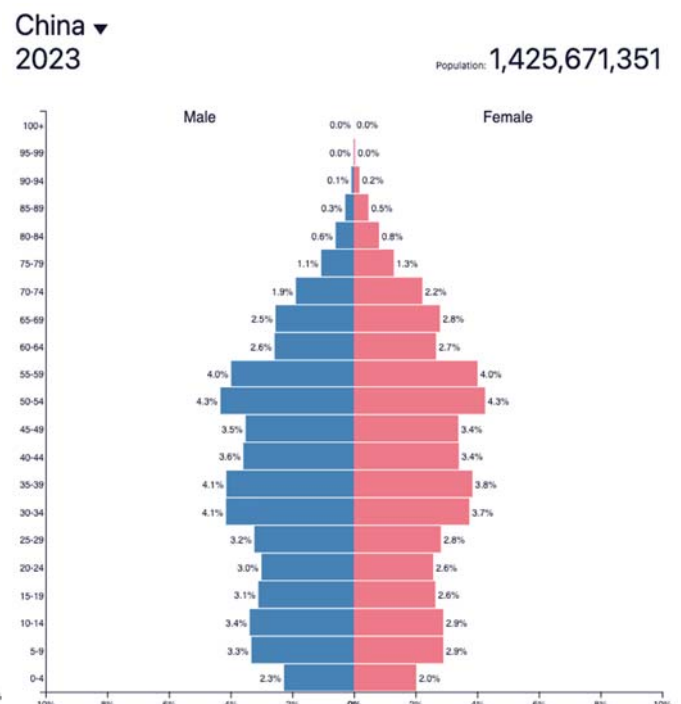
Առավել հետաքրքիր է Չինաստանի օրինակը, որը վերջին 50 տարիների ընթացքում բախվել է և գերբնակեցման խնդրին, և ծերացող բնակչությանը: 1980 թվականի դրությամբ, երբ Չինաստանի բնակչությունը կազմում էր 980 միլիոն, երկրի կառավարությունը ընդունեց մարդկությանը հայտնի բնակչության կառավարման ամենախիստ օրենքը, այն է՝ մեկ ընտանիքին թույլ տալ ունենալ միայն մեկ երեխա: Մինչև այդ օրենքի ընդունելը, Չինաստանի միջին ընտանիքում ունենում էին հինգ երեխա, ինչի արդյունքում բնակչության աճը թվում էր անկառավարելի: Այս օրենքը գործեց ավելի քան 36 տարի, և միայն ընդհատվեց 2016 թվականին: Ներկայումս երկրում չկա որևէ սահմանափակում ընտանիքի անդամների քանակի վրա:

Չինաստանի բնակչության միջին տարիքը 1980 թ.-ին 20,8 էր, իսկ հիմա դարձել է 38,42: Սեռատարիքային բուրգի այսպիսի փոփոխությունները վկայում են, որ

Չինաստանի կառավարությանը հաջողվեց ընդհատել բնակչության անկանոն աճը, բայց ներկայումս երկիր բախվում է մեկ այլ խնդրի: Բազմաթիվ հետազոտությունները վկայում են, որ այսպիսի ցածր ծնելիության պատճառով քսան տարի անց լինելու է աշխատունակ բնակչության մեծ պակասորդ, ինչպես նաև մեծ քանակությամբ թոշակառուներ: Ներկայումս Չինաստանի կառավարությունը խթանում է բարձր ծնելիությունը տարբեր պետական ծրագրերով՝ օրինակ վերցնելով Ճապոնիայից:

Նկար 10. Չինաստանի սեռատարիքային բուրգը 1980թ.

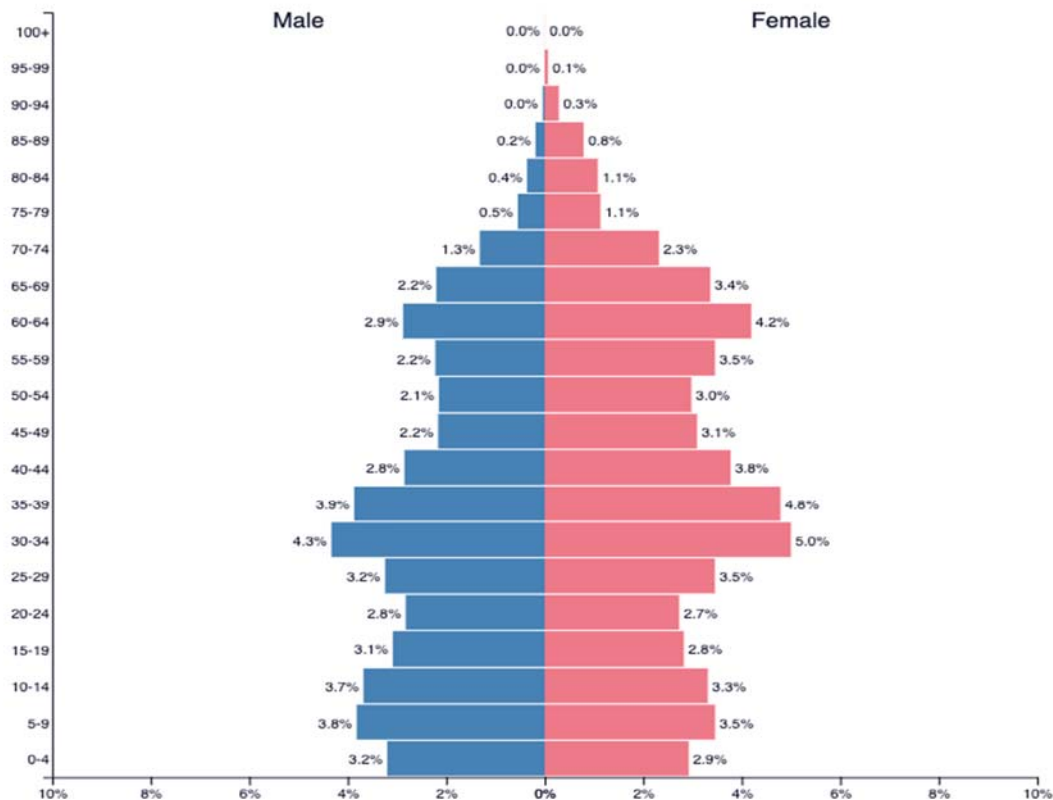
Նկար 11. Չինաստանի սեռատարիքային բուրգը 2022թ.

Հայաստան

Թեև Հայաստանում մարդահամար չի անացկացվել վերջին տարիներին, բայց տարբեր գնահատումներով ներկայումս Հայաստանի բնակչությունը կազմում է 2,8 միլիոն, որը նվազել է նախորդ տարվա համեմատ 0,09 %-ով: ՀՀ ծնելիությունը հազար հոգու հաշվով կազմում է 12,316, իսկ մեկ կնոջ միջին պտղաբերությունը 1,58 է: Այս ցուցանիշներով Հայաստանը զիջում է իր հարևան Վրաստանին և Ադրբեջանին: Հայաստանը նույնպես համարվում է ծերացող բնակչությամբ երկիր, թեև տեմպերը ավելի դանդաղ են, քան Արևմտյան Եվրոպայի երկրներում: ՀՀ համար բնակչության հիմնախնդիրը նվազման պրոցեսը կանխելու և բնակչության աճ ավելացնելու մեջ է, ինչը սակայն չի ստացվում երրորդ հանրապետության անկախությունից ի վեր:

Armenia ▼
2023

Population: 2,777,970

Նկար 13. ՀՀ բնակչության սեռատարիքային բուրգը

Հիմնախնդրի լուծման հնարավոր ուղիներ

Գերբնակեցում և բարձր ծնելիություն՝

1. Կրթություն և իրազեկում. կրթության բարձրացումը, հատկապես կանանց և աղջիկների համար, կարող է առանցքային դեր խաղալ ծնելիության մակարդակի նվազեցման գործում: Կրթությունը բարձրացնում է ընտանիքի պլանավորման և վերարտադրողական առողջության վերաբերյալ իրազեկվածությունը՝ հնարավորություն տալով անհատներին կատարել տեղեկացված ընտրություններ:
2. Առողջապահության հասանելիություն. առողջապահական համակարգերի ամրապնդումը և մայրական առողջության խնամքի բարելավված հասանելիությունը կարող են մեղմել ծնելիության բարձր մակարդակի ազդեցությունը՝ նպաստելով մայրերի և երեխաների բարեկեցությանը:
3. Տնտեսական զարգացում. Տնտեսական աճի և կայունության խթանումը նպաստում է աղքատության և անհավասարության նվազեցմանը, որն անուղղակիորեն հանգեցնում է ծնելիության նվազմանը, քանի որ կենսամակարդակը բարելավվում է:

Ծերացող բնակչություն՝

1. Աշխատաշուկայի ադապտացում. աշխատաշուկայի ադապտացումը տարեց աշխատողներին տեղավորելու համար, ներառյալ ձկուն աշխատանքային պայմանավորվածությունները և վերապատրաստման ծրագրերը, կարող են մեղմել աշխատուժի կրճատման ազդեցությունը:
2. Ներգաղթի խթանման քաղաքականություն. հմուտ ներգաղթի ուղիների բացումը կարող է համալրել աշխատունակ տարիքի բնակչությանը՝ խթանելով տնտեսական աճը և նորարարությունը:
3. Տեխնոլոգիական նորարարություն. տեխնոլոգիաների և ավտոմատացման լծակները կարող են փոխհատուցել աշխատուժի պակասը, բարձրացնել արտադրողականությունը և արդյունավետությունը:

Անփոփում

Համաշխարհային ժողովրդագրական մարտահրավերները զգալիորեն տարբերվում են, քանի որ որոշ շրջաններ բախվում են ծնելիության բարձր մակարդակի, իսկ մյուսները՝ ծերացող բնակչության հետ: Բնակչության արագ աճի պատճառով զարգացող երկրները հաճախ պայքարում են համապատասխան ռեսուրսներ տրամադրելու համար: Ի հակադրություն, զարգացած երկրները բախվում են տնտեսական և առողջապահական խնդիրների հետ, որոնք պայմանավորված են տարեցների թվի աճով և ծնելիության մակարդակի նվազմամբ: Այս խնդիրների լուծումը պահանջում է համապատասխան լուծումներ: Ծնելիության բարձր մակարդակ ունեցող տարածքների համար կրթության բարելավումը, առողջապահության հասանելիությունը և տնտեսական զարգացման խթանումը էական նշանակություն ունեն բնակչության աճը կառավարելու և կենսամակարդակը բարձրացնելու համար: Բնակչության ծերացող տարածաշրջաններում աշխատաշուկաների հարմարեցումը, ներգաղթի քաղաքականության վերանայումը և տեխնոլոգիական նորարարությունների կիրառումը կարող են մեղմել աշխատուժի կրճատման և կախվածության գործակցի աճի ազդեցությունը: Միջազգային համագործակցությունը և տարածաշրջանին հատուկ ռազմավարությունները վճռորոշ նշանակություն ունեն ժողովրդագրական այս մարտահրավերներն արդյունավետորեն հաղթահարելու համար՝ նպատակ ունենալով կայուն գլոբալ զարգացմանը:

Գրականության ցանկ

1. <https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/> – երկրների բնակչությունների թարմացված ցանկ
2. <https://www.populationpyramid.net/> – սեռատարիքային բուրգերի թարմացված ցանկ
3. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/birth-rate-by-country> – ծնելիության ցուցանիշների ցանկ
4. <http://www.stats.gov.cn/english/> – Չինաստանի բնակչության և պետական ծրագրերի պաշտոնական աղբյուր
5. <https://www.statista.com/> – բնակչությունների միջինացված տվյալների ընդհանուր հարթակ